

Peter Stevenhagen

Department of Mathematics
University of California, San Diego
9500 Gilman Drive, Dept 0112
La Jolla, CA 92093-0112
Verenigde Staten van Amerika
psh@math.leidenuniv.nl

Column Wiskundigen in den vreemde

Homeland Security

Peter Stevenhagen promoveerde in 1988 aan de University of California te Berkeley. Zeventien jaar later is hij hoogleraar algebra en opleidingsdirecteur aan de Universiteit Leiden, en brengt hij een sabbatical door in San Diego. Er lijkt in Californië iets veranderd te zijn — en niet alleen daar.

Een van de leuke dingen van de academische wereld is dat zij erg internationaal is, en dat je met je diploma van land A gemakkelijk terecht kunt in een vervolgopleiding of een universitaire baan van land B. De meeste universiteiten zien deze 'internationalisatie' als positief, en hebben iets als een International Office voor de toestromende buitenlanders. De resulterende academische migratie valt in het niet bij andere, door economische of politieke factoren bepaalde migratie, maar is vaak aan dezelfde regelgeving onderworpen. Wat die regelgeving is hangt sterk af van de landen A en B uit de openingszin. De mondiale tendens lijkt echter te zijn dat immigratie tegengestaan moet worden: wij Nederlanders weten immers dat die buitenlanders op onze banen en uitkeringen uit zijn, net als Amerikanen weten dat *illegal aliens* crimineel en terroristisch zijn.

Toen ik twintig jaar geleden student was in Berkeley viel het mij altijd op dat de gemiddelde Amerikaan (die je buiten

Berkeley overal aan kon treffen) aan een komisch aandoende xenofobie leed, en op serieuze toon wist te melden dat Amsterdam een *sinful city* was, of reizen in Europa vanwege die voortdurende terroristische aanslagen niet zo verstandig. Als je zei dat in Amsterdam het leidingwater ook door Amerikanen gedronken kon worden — al zouden ze de chloorsmaak van thuis missen — was men oprecht verbaasd. De VS vormden toen ook al een economisch en cultureel universum waar je je leven in door kon brengen zonder je ooit te realiseren dat er nog heel veel andere landen bestaan, elk bevolkt door mensen die evenzeer menen in het centrum van de wereld te wonen.

Als Nederlands student kon je je verbazen over de loodzware bureaucratie die aan de Californische staatsuniversiteiten heerst, over de kennelijke behoefte om voor iedere futiele handeling een speciaal formulier te hebben, en over de gedetailleerde regelgeving die je bijvoorbeeld vertelt met welke regelafstand en op welk type papier een proefschrift vorm dient te krijgen. Als buitenlands student had je de complicatie dat je nooit in de voorgegoten mal paste waar alle Amerikanen wel in pasten. Je had juist wel een paspoort, maar geen *credit rating*, *birth certificate* of *social security number*, en als je al een rijbewijs had was het zo'n rare roze flap waarvan Amerikanen direct zagen dat het geen rijbewijs was. Geen reden om ver-

ontwaardigd te zijn, je kwam immers uit een land waar ze niet eens een *driving record* van je bijhielden! Iedere keer lol als je weer eens moest bewijzen de *legal drinking age* te hebben. En veel minder lol als je een auto kocht en die wilde verzekeren.

Het aardige van zo'n haat-liefde-verhouding die je als academisch toerist met een land opbouwt is dat je er je verdere leven een bepaalde band mee houdt, er mensen kent en er bij tijd en wijle terugkeert. Ik ben zelf een goed voorbeeld: in plaats van weer een jaar opleidingsdirecteur in Leiden te spelen, heb ik tijdelijk mijn biezen gepakt om een jaartje in San Diego mee te draaien. Academische immigratie is een van de beste vormen van reclame die je voor een land kunt bedenken, en ik hoop dan ook van harte dat de Nederlandse universiteiten overstromd zullen worden met Chinezen en andere Arabieren: dat zal onze normen en waarden veel verder uitdragen dan enige delegatie van politici of industriëlen ooit vermag te doen. Of de politiek dat beseft, betwijfel ik: wij gaan onze kostbare belastinggelden toch niet besteden om buitenlanders te scholen?

Je zou misschien denken dat in de VS de academische instroom als een groot goed gekoesterd wordt, want zonder Nazi-Duitsland zou het land nooit de toonaangevende wetenschappelijke positie verworven hebben die het nu heeft. In feite is het hele land door immigranten uit de klei getrokken, dus afgeven op immigratie ligt sowieso niet zo voor de hand. De realiteit is echter een beetje anders, en het lijkt of sinds 9/11 de altijd al sluimerende xenofobie nu paranoïde trekjes begint te krijgen.

Nog niet zo lang geleden kon je op het Amerikaanse consulaat in de ochtend met je brieven en formulieren langskomen, en 's middags je visum ophalen. Tegenwoordig moet je een call center bellen dat voor 15 dollar een afspraak op het consulaat verzorgt. Niet in dezelfde week, maar over een maand of nog erger. Een Venezolaanse collega mailde me deze week nog dat hij moeite heeft om binnen zeven maanden een afspraak te krijgen in Bogota – wat erg nuttig is als het congres in Texas waarvoor ik hem uitnodig over vier maanden is.

Een afspraak op de ambassade betekent slechts dat je op een lijst komt van mensen die die dag naar binnen mogen, niet dat je mag verwachten dat er die dag iets voor je zal gebeuren. Wie na eindeloze controles uiteindelijk binnen is moet namelijk drie loketten af, om achtereenvolgens zijn formulieren geaccepteerd te krijgen, honderden dollars te betalen en tenslotte te spreken met een consulaire officier. De formulierenwinkel is in het kader van de *homeland security* uitgegroeid tot een industrie van bloedstollende omvang. Sommige ellenlange formulieren moeten verplicht met een webprogramma van de ambassade worden ingevuld dat alleen onder bepaalde besturingssystemen draait, voor andere wordt juist een zwarte ballpoint voorgeschreven. Alles in vijfvoud als je zoals ik een gezin met drie kleine meisjes met je meesleept, en vanzelfsprekend moeten er pasfoto's bij van een speciaal formaat dat slechts bij een paar fotografen standaard leverbaar is.

Het eerste loket, dat de formulieren aanneemt, is het ergste, en tijdens het wachten ben je ooggetuige van veel menselijk

leed. Een minzaam grijnzend mannetje is daar aan de lopende band bezig om mensen uit alle uithoeken van het land het consulaat weer uit te krijgen, terug naar Enschede voor een volgende afspraak over een week. Immers, de foto heeft wel het goede formaat maar het oor is niet zichtbaar, de achtergrond is toch meer lichtgrijs dan echt wit, of je denkt geheel ten onrechte dat straks de visa voor je gezin in één volgepostzegelde, aangetekend te versturen envelop mogen in plaats van in vijf verschillende. Aanvragers onder de 45 zoals ik moeten een lijst inleveren van al hun bezoeken aan het buitenland in de afgelopen *tien* jaar ('ja meneer, een dagje naar Antwerpen is ook een bezoek aan het buitenland'), en de adressen en telefoonnummers van hun complete familie (ouders, broers en zussen). Iedereen tot baby aan toe moet bij herhaling schriftelijk verklaren geen terrorist te zijn, en geenszins van plan te zijn om in de VS criminele activiteiten te ontplooiën. Zouden ze nou heus denken dat Bin Laden zich eerst laat koeionneren op een consulaat en vervolgens 'ja' aankruist bij de terroristenvraag?

In San Diego had de universiteit voor de verse buitenlanders een verplichte incheck-bijeenkomst, waar mijn visumformulier getekend werd 'om reizen binnen de VS mogelijk te maken', en mijn aankomst aangemeld werd in de *exchange-visitor-database* waar ik mij in Nederland al voor veel geld in had moeten registreren. Op serieuze toon werd me te verstaan gegeven dat dit land in oorlog was, dat San Diego veel militaire bases heeft, en dat ik altijd mijn paspoort en visumformulieren op zak moest hebben. Zo vlakbij de Mexicaanse grens wil men nog wel eens onverwacht op bepaalde wegen identiteitspapieren van automobilisten controleren. Daar kon ik droogjes op reageren met de opmerking dat al die dingen mij reeds vertrouwd waren van mijn reizen naar de Sovjet-Unie in de jaren tachtig – er kan veel veranderen in twintig jaar.

Hoe anders dan is de situatie bij ons in Nederland! Onze immigratiedienst is er de afgelopen twee jaar in geslaagd om de immigratie naar Nederland zo ongeveer te halveren: reden voor trots en tevredenheid. Hoe dat kan begrijp ik wel als ik zie wat de geprivilegieerde behandeling is die onze 'internationale' Leidse masterstudenten en postdocs krijgen. Door een *deal* die de *International Office* met immigratie heeft, krijgen deze studenten middels een 'versnelde procedure' een visum. Dat lukt niet altijd binnen drie maanden, en als de arme student getrouwd is komt vrouwlief niet in aanmerking voor deze vlotte behandeling – die kan het eerste halfjaar dus zeker niet mee. Ik heb zelf nu het omgekeerde probleem: anders dan mijn drie bloedjes van kinderen moet mijn vrouw officieel halverwege mijn sabbatical het land weer uit. Aan Hollandse constructies met samenwoners en geregistreerde partners doet de Amerikaanse immigratie namelijk niet: normen en waarden bestaan onder Bush meer dan in een *sinful city* als Amsterdam. Ik zal eens kijken of ik de wetenschappelijk directeur van ons Leidse instituut, die ongetrouwde werknemers met kinderen tolereert en mij formeel dit sabbatical verleent, in dezen niet succesvol kan *sue*-en.